

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดินได้บัญญัติให้การบริหารงานออกเป็น 3 ส่วน คือ การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากนโยบายการกระจายอำนาจ โดยรัฐบาลมอบอำนาจให้กับประชาชนในท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองตนเอง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยตรง เช่น การปกครองในสภาตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น (ปิยะธิดา เวชประสิทธิ์ . 2545 : 1) มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดสวัสดิการเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง (10) การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส” และพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบล มีอำนาจหน้าที่ที่ต้องทำในเขตเทศบาล (7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ” และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 53 “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับสวัสดิการสงเคราะห์จากรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ”

การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ เป็นสวัสดิการที่รัฐเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้สวัสดิการในสถานสงเคราะห์หรือศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ (Institute) มาสู่บริการที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งถือเป็นการจัดสวัสดิการด้านการเงินและรายได้ให้กับผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ทุกข์ยาก ถูกทอดทิ้งฐานะยากจนขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนสนับสนุนเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุเป็นเงิน 300 บาท/คน/เดือน จนตลอดชีพ ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ และคณะรัฐมนตรีได้ประชุมและมีมติเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 ปรับเพิ่มเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากเดิม 300 บาท/เดือน เป็นคนละ 500 บาท/เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2549 ซึ่งกรมพัฒนาสังคมและ

สวัสดิการ (กรมประชาสงเคราะห์เดิม) ยกเลิกระเบียบ กรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการ
 จ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ ได้แก่ ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการจ่ายเงิน
 สงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2543 และระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วย
 การจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

จากการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2552 : 1) พบว่า
 ปัจจุบันสังคมไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ทำให้ผู้สูงอายุประสบกับปัญหาต่างๆ ที่ตกอยู่ใน
 ภาวะพึ่งพิงในหลายๆ ด้านเช่น ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจและรายได้ ด้านสังคม ด้าน
 สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย รวมทั้งด้านจิตใจ ซึ่งจะต้องมีผู้ดูแล คือคนในครอบครัวหรือผู้ที่อยู่
 ใกล้ชิด ในกรณีผู้สูงอายุที่ต้องอยู่คนเดียวนั้น จำเป็นต้องอาศัยคนในชุมชน หรือในกรณีที่
 ต้องการการดูแลพิเศษต้องมีผู้ดูแลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเข้ามาช่วยเหลือดูแล เช่น
 อาสาสมัครหรือผู้ช่วยผู้ดูแลผู้สูงอายุ รัฐบาลจึงมีนโยบายช่วยเหลือเพื่อการยังชีพสำหรับ
 ผู้สูงอายุ โดยในการดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่
 กระทรวงมหาดไทยกำหนดงบประมาณได้รับการจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนจากส่วนกลาง เพื่อ
 จ่ายให้แก่ผู้สูงอายุตามบัญชีรายชื่อ คนละ 500 บาท / เดือน ซึ่งในปัจจุบันจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ย
 ยังชีพปีละ 4 ครั้ง ๆ ละ 3 เดือน โดยจ่ายเป็นเงินสดให้แก่ผู้สูงอายุหรือผู้รับมอบอำนาจตาม
 หนังสือมอบอำนาจจากผู้สูงอายุผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพและการจัดบริการและการดูแลผู้สูงอายุ
 ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือ ประชาชนและผู้สูงอายุต้องเป็นผู้สะท้อน
 สภาพปัญหาและความต้องการของตน ส่วนชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็น
 ฝ่ายสนับสนุนให้เกิดการแก้ไขปัญหาและการจัดบริการ ดำเนินงานต่างๆ ที่มุ่งเสริมสร้าง
 คุณภาพชีวิตดังกล่าว

สำหรับสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหาร
 ส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ก็มีลักษณะปัญหาคล้ายกับข้อค้นพบ
 ของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ปัญหาที่พบก็คือ วิธีการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับ
 ผู้สูงอายุไม่เป็นไปตามกระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนและองค์กร โดย
 กระบวนการคัดเลือกคุณสมบัติของผู้สูงอายุที่สมควรได้รับเบี้ยยังชีพตามคำนิยามที่ว่า ไม่มี
 รายได้เพียงพอแก่การยังชีพนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีกระบวนการทำประชาคม
 โดยให้ผู้สูงอายุและประชาชนในชุมชนได้เสนอความคิดเห็นพร้อมทั้งกระบวนการกลั่นกรอง
 จากคณะกรรมการอีกครั้งหนึ่งและเสนอให้ออกเป็นระเบียบร่วมกันหรือเป็นข้อตกลงร่วมกัน

หรือให้ออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อถือปฏิบัติร่วมกันในชุมชน จึงถือว่าเป็นสิ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องให้ความสำคัญและร่วมกันหาแนวทางพัฒนาและเสริมสร้างการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุต่อไป

ผู้ศึกษาในฐานะเป็นพนักงานส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานสวัสดิการด้านสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพในองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจะทำการศึกษาว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในระดับใด รวมถึงมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการจัดสวัสดิการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้รับทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ใช้ในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการพัฒนาการจัดการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และนำผลจากการศึกษาที่ได้ ไปใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนาการจัดการเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำถามการศึกษา

1. ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับใด
2. ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับใดเมื่อจำแนกตามหมู่บ้าน
3. ผู้สูงอายุมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุของ
องค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดโดยจำแนกตามหมู่บ้าน

3. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ
เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัด
ร้อยเอ็ด

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษานี้ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอ
เมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 16 หมู่บ้าน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ตำบลสะอาดสมบูรณ์
จำนวน 946 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์. 2552 : 1-10)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง
จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 282 คน คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ (Taro
Yamane)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ใน 4 ขั้นตอน
ได้แก่ การสำรวจข้อมูล การจัดทำประชาคม การประกาศรายชื่อ และการจ่ายเบี้ยยังชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติทางบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ซึ่งบุคคลจะมีความรู้สึก รัก ชอบ ยินดี และมีความสุขเมื่อได้รับผลจากกิจกรรมนั้น หรือเมื่อ
กิจกรรมนั้นๆ บรรลุเป้าหมายความต้องการของตนเอง ในที่นี้หมายถึง ความพึงพอใจเกี่ยวกับ
การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอ
เมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการให้เบี้ยยังชีพ ซึ่งเริ่มจากขั้นตอนการสำรวจข้อมูล การจัดทำประชาคม การจัดทำบัญชีรายชื่อ และขั้นตอนการจ่ายเบี้ยยังชีพ

ความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติทางบวกของบุคคลที่มีต่อขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการให้เบี้ยยังชีพ ประกอบด้วย

1. **ขั้นตอนการสำรวจข้อมูล** หมายถึง การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจข้อมูลการแจ้งขึ้นทะเบียนรับเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุโดยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและการแจ้งด้วยตนเอง

2. **ขั้นตอนการจัดทำประชาคม** คือ การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดลำดับความสำคัญในการรับเบี้ยยังชีพ โดยมอบให้คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์หมู่บ้านนำรายชื่อที่เข้าที่ประชุมประชาคมหมู่บ้านและประชาคมตำบล

3. **ขั้นตอนการจัดทำบัญชีรายชื่อ** คือ การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีรายชื่อ โดยปิดประกาศไว้โดยเปิดเผยเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหรือประกาศผ่านหอกระจายข่าว และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุร้องคัดค้านบัญชีรายชื่อภายใน 15 วันหรือ 30 วัน ตั้งแต่วันปิดประกาศ

4. **ขั้นตอนการจ่ายเบี้ยยังชีพ** คือ การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเบี้ยยังชีพทุกสามเดือนต่อครั้งหรือ หกเดือนต่อครั้ง โดยจ่ายเป็นเงินสดหรือโอนเข้าบัญชีของผู้รับเบี้ยยังชีพ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทยในที่นี้หมายถึง ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลสะอาดสมบูรณ์
ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2552

ผู้บริหารท้องถิ่น หมายถึง นายองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์

สมาชิกสภาท้องถิ่น หมายถึง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์

ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านทั้ง 16 หมู่บ้านภายในเขตตำบลสะอาดสมบูรณ์

ประโยชน์การศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ
ในองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งภาพรวม
2. ทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ
ในองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนกตาม
หมู่บ้าน
3. ทำให้ทราบถึงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ
เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY